

AGRARIËRS

NIEUWSBRIEF VOOR AGRARIËRS IN DE NOORDOOSTPOLDER EN ZUIDELIJK EN OOSTELIJK FLEVOLAND

HOE STAAT HET MET DE FLEVOLANDSE BODEM?

Hoe staat het met de Flevolandse bodem? Dat is de vraag waar het project “Bodemtrends in Flevoland” mee begon. Uit diverse media, uit eigen waarnemingen, maar ook van agrariërs komen signalen dat de bodemkwaliteit in Flevoland achteruit gaat. De oorzaken zijn divers. Deels hangt het samen met de natuurlijke ontwikkeling van de jonge Flevolandse bodem, maar ook intensieve teelten, grondbewerkingen en hoge mechanisatiegraad zorgen voor een afname van de bodemkwaliteit.

Wat is het belang van het waterschap?

Een mogelijke achteruitgang in bodemkwaliteit is natuurlijk primair iets wat de agrariërs raakt. Een afnemende bodemkwaliteit zal hij merken in afnemende bewerkbaarheid, mindere ontwatering en/of afnemende opbrengsten. Maar ook voor het waterschap is een goede bodemkwaliteit van groot belang. De bodem is namelijk een onmisbare buffer voor water en stoffen in het water. Die bufferende werking van de bodem neemt bijvoorbeeld af als de bodem sterk verdicht is. De bodem bevat dan minder poriën waar water in geborgen kan worden. Ook stroomt het water dan sneller en oppervlakkiger naar de watergangen. >

In deze nieuwsbrief:

- Najaarschouw
- Bronnen en bronneringen
- Fonds Medegebruik
- Najaarsbespuitingen
- Waterkwaliteitgegevens beschikbaar
- Opslag vaste mest
- Aandacht voor erfemissies

WATERSCHAP
ZUIDERZEE LAND

UW WATERSCHAP

Iets vergelijkbaars geldt ook voor in het water opgeloste nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. Bij een goed doorlatende bodem met veel organische stof worden deze stoffen voor een belangrijk deel vastgelegd in de bodem. Bij slechte doorlatendheid en weinig organische stof belanden de stoffen in het oppervlaktewater.

Wat weten we van de Flevolandse bodemkwaliteit?

De bodem is een complex systeem met diverse kenmerken en eigenschappen. Dat maakt het ook zo lastig om over bodemkwaliteit te spreken. Want een afnemende bodemkwaliteit kan betrekking hebben op bodemvruchtbaarheid, bodemstructuur en/of bodemleven. Om een beeld te krijgen hoe het gesteld is met de Flevolandse

“Een afnemende bodemkwaliteit kan betrekking hebben op bodemvruchtbaarheid, bodemstructuur en/of bodemleven”

bodem hebben we een adviesbureau gevraagd een inventarisatie uit te voeren. Hierbij is gekeken naar wat we op basis van beschikbare gegevens en onderzoeken weten over acht belangrijke bodemkenmerken:

- Maaiveldvaling
- Verandering organische stof gehalte
- Afname bodemleven
- Bodemverdichting
- Verslechtering bodemstructuur
- Afname bodemvruchtbaarheid en nutriëntenbinding
- Toename verstuiving
- Toename verslemping

Het onderzoek is nog niet afgerond, maar er tekent zich wel een beeld af. Zo hebben we een goed en gedetailleerd beeld van maaiveldvaling in het gebied. Van de andere bodemkenmerken weten we veel minder. Om een beeld te krijgen van de ontwikkeling van het organische stofgehalte kunnen we gebruik maken van gegevens van de bodemmonsters die agrariërs naar het laboratorium sturen voor

Actieplan Bodem & Water

bemestingsadviezen. Hieruit komt het verrassende beeld dat het organische stof gehalte in de Flevolandse bodem stabiel is of zelfs toeneemt. Dit beeld wijkt af van hetgeen we vaak uit het veld horen. Hier zullen we, in gesprek met u als agrariër, moeten kijken wat er speelt en hoe de gegevens verklaard kunnen worden.

Hoewel we niet exact weten op welke schaal en in welke mate het optreedt, lijkt bodemverdichting de belangrijkste trend. We weten dat het op diverse plaatsen in Flevoland speelt en dat het een lastige opgave is om de kwaliteit van een verdichte bodem weer op te krikken. Voorkomen is daarom beter dan genezen. Hierin hebben agrariërs en het waterschap een gedeeld belang.

Wat doen we met deze kennis?

Via onder andere het Actieplan Bodem en Water zullen we bij de Flevolandse agrariërs aandacht vragen voor de bodemkwaliteit. Omdat we nog relatief weinig weten van de bodemkwaliteit in Flevoland zullen we ook zoeken naar mogelijkheden om de kennis over de bodem te vergroten. Bijvoorbeeld door projecten in samenwerking met studenten. Wat ons betreft gaat daarbij de aandacht vooral uit naar betere informatie over bodemverdichting. ■

NAJAARSCHOUW

Denkt u na de drukke oogstwerkzaamheden ook aan de najaarschouw?

Op maandag 16 november 2015 bekijken medewerkers van Waterschap Zuiderzeeland in heel Flevoland of sloten zijn gemaaid en geschoond. Om wateroverlast in de herfst en winter te voorkomen, is het belangrijk dat de sloten schoon zijn.

Op www.zuiderzeeland.nl/schouw vindt u meer informatie over de schouw.

Efficiënte aanpak

Waterschap Zuiderzeeland heeft eind 2014 een nieuw schouwsysteem aangeschaft. Medewerkers leggen met behulp van een app direct in het veld vast of sloten wel of niet goed zijn onderhouden. Het systeem maakt vervolgens automatisch de brieven aan en u ontvangt nog maar één brief. In deze brief zijn op kaartjes de sloten weergegeven die niet goed zijn onderhouden. Deze werkwijze levert voor het waterschap een flinke tijdsbesparing op en de kans op fouten (verkeerde sloten en/of verkeerde eigenaren) is geminimaliseerd. Ook is de hoeveelheid papier verminderd.

Bij de wateraanvoerschouw en zomerschouw is voor het eerst volledig digitaal geschoond. Helaas is er bij de zomerschouw een technische storing geweest, waardoor u diverse brieven heeft ontvangen. Het waterschap vindt dit vervelend, maar heeft de technische storing snel kunnen verhelpen.

Wilt u weten of uw sloten onder de najaarschouw vallen? U kunt dit opzoeken op de digitale schouwkaart van Waterschap Zuiderzeeland; www.zuiderzeeland.nl/schouw. Op deze kaart kunt u ook zien wanneer uw sloten nog meer worden geschoond en wat er gebeurt als u uw sloot niet goed heeft onderhouden. ■

Welke sloten worden niet geschoond?

Bij de najaarschouw worden bijna alle sloten in Flevoland gecontroleerd. Sloten die niet worden geschoond, zijn sloten:

- die ondieper dan 80 cm zijn;
- waarvoor een ontheffing is verleend door het waterschap;
- die binnen het gebied van één eigenaar (zogenoemde 'interne' sloten) liggen;
- langs wegen waarop geen drainage uitkomt;
- langs erven die geen waterafvoerende functie hebben.

BRONNEN EN BRONNERINGEN

Waterschap Zuiderzeeland heeft de verantwoordelijkheid voor het grondwater in Flevoland, een gedeelte van de provincie Friesland bij Lemmer en een stuk van de provincie Overijssel bij Steenwijk. Om de grondwaterkwaliteit en –kwantiteit voor agrariërs, recreatie en natuur zo goed mogelijk te kunnen waarborgen, is het voor het waterschap belangrijk om in beeld te hebben hoeveel en waar grondwater wordt onttrokken en geloosd. Daarom wil het waterschap een zo compleet mogelijk overzicht bijhouden van alle bronnen en bronneringen in het gebied.

Melding of vergunning?

Nog niet alle bronnen zijn bekend bij het waterschap. Als u een bron heeft, waarvan u niet zeker weet of deze gemeld is, kunt u contact opnemen met team Waterprocedures of u meldt de bron alsnog bij het waterschap door het invullen een meldingsformulier. Dit meldingsformulier kunt u downloaden van www.zuiderzeeland.nl onder het kopje direct regelen, vergunningverlening, onttrekken en lozen van grondwater. Het melden van een bron is gratis. Valt u onder de vergunningplicht, dan wordt, voordat er een vergunning wordt verleend, contact met u opgenomen. Een vergunning voor een bron kost € 816,-. De bronnen die niet

langer in gebruik zijn en worden afgesloten, verzoeken wij af te melden via waterprocedures@zuiderzeeland.nl. De locatie van de afgesloten bron kunt u met behulp van een tekening aangeven.

Voor het onttrekken en lozen van grondwater (bronnering), voor bijvoorbeeld de bouw van een ligboxenstal, moet u tijdig een melding doen of een vergunningaanvraag indienen. U heeft een vergunning nodig bij onttrekkingen en lozingen vanaf 100.000 m³ en/of als de onttrekking meer dan 6 maanden duurt. Aan een melding zijn geen legeskosten verbonden, maar aan een vergunning wel (kosten vanaf € 2.640,-).

Met welke kosten moet u nog meer rekening houden?

1. Provinciale grondwaterheffing van Flevoland

Deze heffing geldt voor onttrekkingen vanaf 20.000 m³ water, zowel voor bronnen als bronneringen. Voor de eerste 10.000 m³ betaalt u geen heffing. Vanaf 10.000 m³ geldt tevens de registratieplicht.

2. Verontreinigingsheffing van het waterschap

Voor het lozen van grondwater (afkomstig van bronneringen) betaalt u verontreinigingsheffing. De hoogte van de heffing is afhankelijk van de hoeveelheid grondwater die u loost. Voor meer informatie hierover kunt u de folder downloaden van www.zuiderzeeland.nl/vergunningen. ■

Voor vragen of informatie kunt u ook contact opnemen met team Waterprocedures via telefoonnummer (0320) 274 911 of e-mailadres waterprocedures@zuiderzeeland.nl.

FONDS MEDEGEBRUIK

Het waterschap nodigt u uit om met ideeën te komen, zodat het water meer kan worden beleefd. Mogelijk kan het waterschap hieraan een financiële bijdrage leveren vanuit het Fonds Medegebruik.

Bijvoorbeeld door het meebetalen aan wandelroutes, maar ook aan bankjes, kunst of cultuurhistorische projecten.

Zolang het maar gaat om projecten die op een of andere manier verbonden zijn aan het waterschap of de geschiedenis van de Flevolandse polders.

Voor initiatieven die binnen de beoordelingscriteria van het fonds vallen, stelt Waterschap Zuiderzeeland een financiële bijdrage beschikbaar. Het waterschap bepaalt de hoogte van de financiële bijdrage (maximaal 50% van

de totale kosten) aan de hand van een realistische toets op de ingediende projectbegroting. Met het fonds wil het waterschap het medegebruik van het watersysteem en waterkeringen (o.a. dijken) stimuleren. ■

U kunt meer informatie vinden op www.zuiderzeeland.nl/medegebruik.

NAJAARSBESPUITINGEN

Na de oogstwerkzaamheden voeren agrariërs op het bouwland vaak nog een najaarsbespuiting met Roundup uit. Perceelsranden of gehele percelen kleuren dan mooi geel. Ook graslandpercelen bij veehouders worden doodgespoten voor de teelt van tulpenbollen. Wij gaan ervan uit dat u rekening houdt met het oppervlaktewater. Ter oprissing vermelden wij hieronder de regels die bij najaarsbespuitingen van toepassing zijn.

Spuitvrije zone

Bij bespuitingen op bouwland waarop geen gewas meer groeit of een groenbemester staat, geldt een spuitvrije zone van 50 cm. Voor graslandpercelen geldt nog een spuitvrije zone van 25 cm, maar deze gaat volgend jaar

“Voor een goed spuitresultaat en om de drift te beperken, is de keuze voor de juiste spuitdop erg belangrijk”

ook naar 50 cm. In de spuitvrije zone mag u geen gewasbeschermingsmiddelen met de veldspuit toepassen. Het is alleen toegestaan om pleksgewijs en met een afgeschermd spuitdop, bijvoorbeeld rugspuit met afschermkapje, middelen toe te passen.

Veldspuit

In de 14 meter strook langs oppervlaktewater moet u bij het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen met de veldspuit gebruikmaken van driftarme spuitdoppen en een driftarme kantdop. Dit geldt ook voor bespuitingen langs droge sloten. Voor vermindering van drift mogen de spuitdoppen niet hoger dan 50 cm boven het gewas of de kale grond hangen en mag u niet spuiten als de wind meer dan 5 m/s bedraagt.

Spuitdoppenkeuze

Op de lijst met driftarme spuitdoppen en driftarme kantdoppen staan bijna 200 verschillende doppen vermeld.

Voor een goed spuitresultaat en om de drift te beperken, is de keuze voor de juiste spuitdop erg belangrijk. In 2015 is daarom door CLM Onderzoek en Advies een digitaal hulpmiddel ontwikkeld om tot de juiste keuze te komen. Dit hulpmiddel is gericht op neerwaartse bespuitingen en kunt u raadplegen op www.spuitdoppenkeuze.nl.

Door het invullen van uw rijsnelheid, waterhoeveelheid, spuitboomhoogte, spuittechniek en gewenste driftreductie geeft het hulpmiddel weer welke spuitdoppen geschikt zijn. Op basis van het Activiteitenbesluit moet u altijd minimaal 50% driftarme spuitdoppen gebruiken en bij diverse middelen zijn zelfs 75% of 90% driftarme spuitdoppen verplicht. Wij adviseren u om daarom altijd de etiketten van de gewasbeschermingsmiddelen goed te bekijken. ■

WATERKWALITEIT- GEGEVENS BESCHIKBAAR

Waterschap Zuiderzeeland meet de waterkwaliteit in vaarten, tochten en meren. De gegevens worden gebruikt voor regionale, nationale en internationale rapportages. Voorbeelden zijn rapportages aan de Europese Unie over de Kaderrichtlijn water of rapportages voor de evaluatie van de nitraatrichtlijn of over het aantreffen van gewasbeschermingsmiddelen.

Meetpunten

Welke stoffen in het water worden onderzocht, of hoe vaak, is afhankelijk van de onderzoeksvraag. Een deel van de meetpunten wordt jaarlijks onderzocht. De rest van de meetpunten wordt verdeeld over drie of zes jaar onderzocht. Op de kaartjes kunt u zien waar de meetpunten zich bevinden.

Informatie opvragen

Alle waterkwaliteitsgegevens die het waterschap verzamelt zijn voor iedereen opvraagbaar. U kunt hier bijvoorbeeld gebruik van maken als u voor de GlobalGAP certificering informatie over de waterkwaliteit nodig heeft. Gegevens kunt u opvragen via waterinformatieloket@zuiderzeeland.nl. Wilt u in de mail de watergang of het gebied vermelden waar u gegevens over wilt ontvangen? ■

OPSLAAN VASTE MEST

Medewerkers van Waterschap Zuiderzeeland zien dat op landbouwpercelen steeds vaker vaste mest wordt opgeslagen. Bij het opslaan moet u wel voldoen aan de milieuregels en dit betekent dat het belangrijk is om maatregelen te nemen. Met deze maatregelen voorkomt u dat de bodem en het oppervlaktewater verontreinigd raken.

Opslag vaste mest te dicht bij de sloot

Mestvocht en percolaatwater

Uit de opslag van vaste mest kan mestvocht vrijkomen en als het gaat regenen, ontstaat er zogeheten percolaatwater. Deze vloeistoffen mag u niet in het oppervlaktewater lozen, omdat dan het water zuurstofloos wordt en waterdieren sterven. Ook kunnen deze vloeistoffen via de bodem in het grondwater terechtkomen en dat is niet gewenst vanwege de Nitraatrichtlijn.

Milieuregels erf en perceel

Het opslaan van vaste mest (> 3 m³ en

< 600 m³) valt onder het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling milieubeheer. In de tabel leest u, afhankelijk van de duur van de opslag, welke maatregelen u ter bescherming van de bodem en het oppervlaktewater moet nemen.

De maatregelen zijn dus afhankelijk van de duur van de opslag en bij meer dan een half jaar moet u de vaste mest op verhard oppervlak opslaan. Dit moet minimaal een vloeistofkerende vloer zijn, maar beter is een vloeistofdichte vloer (gestort beton of asfalt). ■

Opslagperiode	Bodem	Oppervlaktewater
Korter dan 2 weken	Geen	Ten minste 5 meter vanaf de insteek van sloot, tocht of vaart
Langer dan 2 weken, maar korter dan een half jaar	- Absorberende onderlaag met een minimale dikte van 15 cm en een organische stofgehalte van ten minste 25% (bijv. stro), en - Contact met regenwater voorkomen (bijv. afdekzeil)	
Half jaar en langer	- Ten minste een vloeistofkerende vloer (bijv. aaneengesloten betonplaten), en - Mestvocht en percolaatwater opvangen in een put (bijv. mestkelder)	Mestvocht en percolaatwater opvangen in een put (bijv. mestkelder)

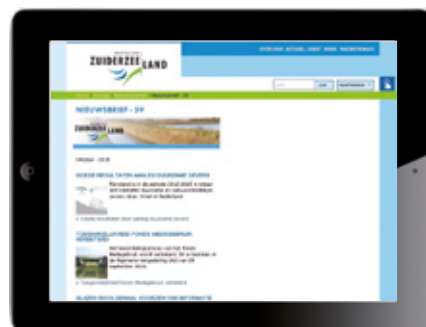
AANMELDEN DIGITALE NIEUWSBRIEF?

Waterschap Zuiderzeeland geeft naast de agrarische nieuwsbrief ook een digitale nieuwsbrief uit.

Hierin leest/vindt u algemene nieuwsfeiten, bestuurlijke informatie en een activiteitenkalender. U kunt zich voor de digitale nieuwsbrief aanmelden

via onze website www.zuiderzeeland.nl/nieuwsbrief, waarna u jaarlijks tien keer de nieuwsbrief per e-mail ontvangt.

Overige publicaties, zoals de Waterkrant, Nieuw Peil en de digitale agrarische nieuwsbrief vindt u ook via www.zuiderzeeland.nl/nieuwsbrief. ■

AANDACHT VOOR ERFEMISSIES

Uit onderzoek blijkt dat emissies van gewasbeschermingsmiddelen vanaf het erf nog een belangrijke bron van waterverontreiniging zijn. Voor schoon oppervlaktewater én het behoud van een effectief middelenpakket werken Agrodís, LTO Noord Flevoland en Waterschap Zuiderzeeland samen in het project Erfemissiescans Flevoland. U krijgt in de herfst en winter de mogelijkheid om een gratis erfemissiescan te laten uitvoeren.

Op percelen hebben agrariërs al veel bereikt met het verminderen van drift (verwaaiing) van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. Fruittelers zijn momenteel druk bezig met de overstap naar driftarme spuitdoppen. Uit diverse onderzoeken van de waterschappen is gebleken dat door activiteiten op het erf, bijvoorbeeld het schoonmaken van de veldspuit, nog veel middelen in de sloot terecht komen.

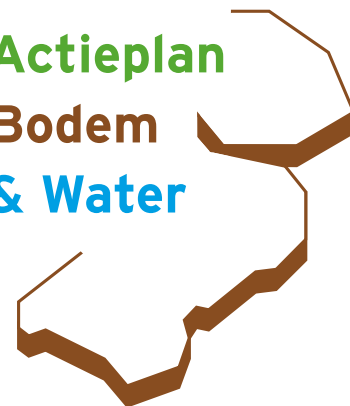
Belang verminderen erfemissies

Waterschappen meten nog te veel normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater. Nederland staat voor een forse opgave om de landelijke doelstellingen voor vermindering van

normoverschrijdingen (50% in 2018 en 90% in 2023) te bereiken. Als de normoverschrijdingen niet (voldoende) verminderen, zullen extra beperkingen op de etiketten komen of zelfs toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen worden ingetrokken. Er ligt dus een gezamenlijk belang voor de waterschappen, fabrikanten van gewasbeschermingsmiddelen, leveranciers/distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen en de agrarische sector.

Project Erfemissiescans Flevoland
In Flevoland zijn Agrodís, LTO Noord en Waterschap Zuiderzeeland gaan samenwerken in het project Erfemissiescans Flevoland. Dit project wordt uitgevoerd onder de vlag van het Actieplan Bodem & Water. Alle agrarische bedrijven met open teelten ontvangen eind oktober een brief met een kennisvoucher. Deze voucher kunt u bij uw adviseur van de gewasbeschermingsmiddelenleverancier of adviesdienst inwisselen voor een zogenoemde erfemissiescan. Per voucher ontvangt de gewasbeschermingsmiddelenleverancier of adviesdienst een vergoeding van het waterschap via Agrodís. Waterschap Zuiderzeeland betaalt in totaal 200 erfemissiescans, dus weer er snel bij!

Actieplan Bodem & Water

De erfemissiescan is een digitaal hulpmiddel die de adviseur gezamenlijk met u zal invullen. Met de scan wordt inzichtelijk gemaakt waar u op uw erf wel/niet voldoet aan de milieuregels. Vervolgens bespreekt de adviseur met u de knelpunten en mogelijk te nemen maatregelen. De gegevens van de erfemissiescans van alle bedrijven komen niet beschikbaar voor het waterschap, zodat deze ook niet worden gebruikt voor handhaving.

Rol waterschap

Om de begeleiding van de adviseurs te versterken, gaat Waterschap Zuiderzeeland de regionale gewasbeschermingsmiddelenleveranciers en adviesdiensten binnenkort bezoeken. Een medewerker van het waterschap zal de adviseurs nader uitleg geven over emissieroutes, milieuregels en maatregelen. Daarnaast biedt het waterschap de mogelijkheid aan agrariërs aan om bemonsteringen op en rondom het erf te laten uitvoeren. De meetresultaten gebruikt het waterschap voor bewustwording en niet voor handhaving. ■

**WATERSCHAP
ZUIDERZEELAND
BETAALT 200
ERFEMISSIESCANS
DUS WEES ER
SNEL BIJ!**

Colofon Redactie: Waterschap Zuiderzeeland. Fotografie: Waterschap Zuiderzeeland, Aatjan Renders.

Vormgeving: Simons en Boom. Druk: OBT-Opmeer. www.zuiderzeeland.nl